

СВЯТО ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ В СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ

Поправко Ольга Вікторівна

*доцент кафедри філософії Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,
кандидат філософських наук*

Тенденції, які сьогодні визначились у різних галузях життя нашої країни (економічній, політичній, соціальній, культурній), обумовили зміни й у житті кожного окремого громадянина. У нових соціокультурних умовах виникає цілий ряд проблем, пов'язаних з функціонуванням такого важливого соціального інституту як сім'я: посилюється розшарування сімей за рівнем доходів, розвивається депопуляція, зростає кількість розлучень, руйнується традиційна структура сім'ї, змінюються загальноприйняті норми поведінки, характер подружніх взаємин, взаємини між батьками та дітьми. Однак, не зважаючи на це, сім'я продовжує виконувати покладену на неї суспільством функцію – розвивати й виховувати нове покоління на засадах культурних традицій народу. Важливу роль у цьому процесі виконує правильно організоване дозвілля.

Організація дозвілля – одна з основних функцій сім'ї, мета якої полягає в об'єднанні усіх членів родини, створенні сприятливого психологічного клімату й раціонального використання ними вільного часу.

Проблема сімейного дозвілля пов'язана з безліччю інших проблем, які супроводжують сучасну сім'ю. Це й її соціально-економічне становище, й адаптація до нових економічних умов, і спрямованість сімейної політики. А тому можемо з упевненістю стверджувати, що в сфері дозвілля відбувається становлення сім'ї, побудова сімейного життя. Реалізація цієї концепції в сфері дозвілля має важливе соціальне значення. Якщо дозвілля не сприятиме нормальному відтворенню населення, вихованню дітей, продовженню традицій, сім'я не зможе нормально функціонувати в суспільстві, вона опиниться на шляху моральної, духовної й фізичної деградації [2].

Особлива цінність усіх форм сімейного дозвілля полягає в тому, що в них активно включені й інтенсивно задіяні різні механізми спілкування: сім'я – діти, сім'я – сім'я, діти – діти, діти – підлітки – дорослі. Такі контакти надають сімейному дозвіллю емоційної привабливості, душевності, теплоти. Внутрішньосімейні дозвільні відносини активно впливають на створення сприятливого психологічного клімату в сім'ї, адже організація спільної суспільно-корисної та дозвільної діяльності дорослих і дітей позитивно впливає на зміцнення й згуртування сім'ї. Це актуалізує питання раціонального використання вільного часу для виховання дітей і організації дозвілля сучасної сім'ї. Велике значення має усунення стихійності в

організації сімейного дозвілля, а також підвищення його культури, орієнтації на активні форми використання вільного часу.

Сімейне дозвілля – це частина вільного часу, яка передбачає добровільну й спільну участь усіх членів сім'ї у різноманітних видах як активної, так і пасивної діяльності, що сприяє згуртуванню сімейного колективу, яка спрямована на розвиток особистості, відновлення психічних і фізичних сил, а також на формування батьківських і подружніх відносин, на генерацію, збереження й розвиток моральних і культурних цінностей, норм, зразків поведінки членів сім'ї [1].

Однією з форм сімейного дозвілля є свято. Свято супроводжувало людину з давніх часів. Воно існувало у всіх суспільствах і виступало необхідною умовою соціального буття [3, с. 209]. Поряд із загальною обрядовістю існувала й сімейна, яка складала її могутній культурно-виховний потенціал. Ці два види обрядовості здавна об'єднувала система суспільно-сімейних обрядів.

Дослідники святкової культури наголошують, що обрядово-ритуальні дії беруть свої витoki й пов'язані з релігією, а не з дозвіллям. Ми з ними повністю погоджуємося. Свята – це свого роду згустки духовної культури народу, оскільки вони тісно пов'язані з історією, міфологією, народною творчістю. У святах і обрядах використано накопичені людиною уявлення про життя, космос, навколишнє середовище.

За своєю структурою свята та обряди, що їх супроводжують, – це не просто форма дозвілля. В них містяться основні етнопсихічні, психологічні та етнічні особливості народу. Засвоюючи їх з раннього віку, людина формує свій світогляд. Ігри та забави, які супроводжують святкові гуляння, є важливим етапом виховання, у процесі якого формуються такі одвічні загальнолюдські цінності як доброта, любов, гідність, чесність, справедливість, мудрість, мужність тощо.

У процесі історичного розвитку сім'я, як основна ланка суспільної й соціальної організації людей, постійно набувала певного досвіду адаптації в природно-матеріальних умовах і у формуванні духовного світу. Останній значною мірою матеріалізувався в морально-етичній, фольклорній, господарській і побутовій культурі народу, що сприяло творенню родинних виховних традицій та звичаїв, які є найстійкішими елементами виховних етнопедagogічних систем. Родинні свята відображають досвід виховання дітей кожного народу. Рівень розвитку родинно-сімейних, побутових і культурних традицій свідчить про високий рівень формування етносу, національності.

Тривала історична функціональність родинних традицій та звичаїв конкретного народу є свідченням його духовної та фізичної живучості, цивілізованості, культурної витривалості, доцільності існування у світовому просторі. Саме тому з-поміж найчисленніших давніх традицій, мабуть, однією з найбільш поцінованих різними народами є патріотизм – це благородне почуття до своєї Батьківщини, яка водночас є частиною світової спільноти.

Той, хто втрачає відчуття своєї «малої вітчизни», нездатний досягнути надбання вселюдської культури.

«Усвідомлені й трансформовані в душу дитини національні витоки свого народу, як зазначає В. Струмський, не є обтяжливим тягарем архаїчних знань. Національно-громадянська спрямованість юної особистості регулює темпи її всебічного розвитку й наближення до національного ідеалу. Без пізнання й усвідомлення суті його ментальних ознак і характеристик, як і без активного збагачення культурно-історичної практики свого етносу, не можна претендувати на свою оцінку як вихованої, інтелігентної і цивілізованої людини» [4, с. 80].

Сьогодні родинно-національні традиції та звичаї трансформуються в новітні форми й методи культурогенної життєдіяльності сім'ї, яка базується здебільшого на засадах прагматизму та раціоналізму, але всерівно спирається на давні духовні ідеї нашого народу. А отже інтеграція таких форм дозвілля як родинне свято зумовлена конкретними потребами людини у забезпеченні спадковості поколінь, передачі соціального й духовного досвіду молодим поколінням. Родинні свята – це та спільна історія, яка живить і єднає нашу націю. І ми сьогодні з усією відповідальністю маємо ставитись до формування високого національного ідеалу, гуманістичного за своїм спрямуванням і змістом, розмаїтого й багатого на форми та способи його вираження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лаврецова С. В. Социально-культурная деятельность как средство оптимизации семейного досуга : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Лаврецова С. В. – СПб., 2007. – 230 с. ; Автореферат дис. [Электронный ресурс]. URL: <http://scipeople.ru/publication/76253/>
2. Мещерякова И. В. Организация проведения культурно-досуговой работы в семье : Учебное пособие. – Санкт-Петербург, 2011. [Электронный ресурс]. URL: <https://studfiles.net/preview/4048082/page:7>
3. Поправко О. В. Фундаментальність свята у культурному бутті людини // Мультиверсум. Філософський альманах : зб. наук. праць / гол. ред. В. В. Лях. – Вип. 3 (111). – К., 2012. – С. 206–216.
4. Струмський В. П. Морально-ціннісне орієнтування виховної роботи // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 79–83.